ЗУБ О. В., магістр менеджменту

ЗОЗУЛЯ Т. В., магістр економіки

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ УНІВЕРСИТЕТУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Останнє десятиліття розкрило наявність кризи сучасної як світової, так і вітчизняної системи освіти, що хвилює управлінців загальнодержавного рівня, педагогічну спільноту, громадськість, роботодавців. Це стосується невдоволення рівнем якості професіоналізму, з яким випускники Університетів виходять на ринок праці. Вважаємо, управлінці вітчизняної освітньої галузі, на жаль, ще не вповні усвідомили серйозність цієї проблеми, про що свідчить відсутність концепції реформування освіти, яка б водночас враховувала сучасні тенденції на ринку праці, технологізацію виробництва, запити роботодавців, появу штучного інтелекту та зміни, спричинені воєнними діями на території України.

За умови системної перебудови вищої освіти у цілому та Університету як її інституціонального елементу зокрема, вирішення проблем може ґрунтуватися на інноваційній основі (рис. 1 [1]), переорієнтації Університетів на активних гравців ринку, які створюють специфічний товар – конкурентоспроможного інноваційно мислячого фахівця.

Інноваційний Університет варто розглядати як процес і результат цілеспрямованого формування окремих знань, вмінь, культури, комплексної підготовки інноваційно мислячих фахівців різних галузей і сфер економіки з використанням інноваційних методів та технологій навчання.

Рис. 1. Місце університетів у системі інноваційного розвитку суспільства [1]

Тому інноваційний Університет як основний суб'єкт інноваційної вищої освіти – це університет, діяльність якого ґрунтується на інноваційному підході; він має професорсько-викладацький склад з лідируючими позиціями у відповідних галузях наук, здатний генерувати інноваційні ідеї, втілювати їх у життя та поширювати серед студентів та світової наукової спільноти; він має матеріально-технічну базу, здатну реалізувати інноваційні ідеї колективу університету; він безперервно, на основі результативного використання інтелектуального та матеріально-технічного потенціалу, сприяє зростанню, яке забезпечує залучення ресурсів для власного розвитку та розвитку споживачів інновацій університету (зокрема, студентів); він формує фахівця як цілісну особистість, із визначеним стилем життя, ділової культури, здатності приймати рішення та прагнути до самовдосконалення протягом усього життя [1]. Виконання цих функцій при одночасному підвищенні якості освіти вимагає від Університету прийняття нестандартних організаційних та управлінських рішень, розробки відповідних механізмів їх реалізації.

На сьогодні існує потреба у науково-технологічних, інноваційних кластерах, які б включали науково-освітні структури. Так, Л. Федулова

зазначає, що кластерні ініціативи – це інструмент, а ключовий рівень розвитку кластерів – регіональний. Відповідно, необхідно розробляти стратегії розвитку регіонів, територіальних громад, виділяючи ті сектори економіки, у яких формування кластерів можливе або вже відбулося [2].

Кластери – це «території знань та інновацій», що характеризуються такими рисами, як об’єднання, співпраця, конкуренція, спеціалізація, географічна концентрація, наявність підприємств, наукових установ та інше [3, с. 16, 18]. Традиційно під кластерами (англ. cluster – група) розуміють сукупність підприємств, об'єднаних єдиними матеріальними, фінансовими й інформаційними потоками. Ці підприємства з однієї сфери діяльності, об’єднані технічно та організаційно у неформальну або формальну структуру з метою захисту своїх інтересів, зниження собівартості виробничих процесів і спільного просування продукції та послуг; це група взаємопов’язаних компаній та інших організацій суміжних галузей/секторів економіки на певній географічній території, що співпрацюють та конкурують між собою [4]. Науково-технічні кластери як різновид інноваційної інфраструктури, представлений наймасштабнішими утвореннями, значною мірою визначають інноваційний розвиток територіальної громади, регіону, країни.

Освітньо-науковий кластер визначають як інноваційно-інституційне та добровільне об’єднання локалізованих ЗВО, що мають спільну мету, можливості та знаходяться під впливом загроз, які тісно співпрацюють з науковими установами, органами влади та управління, платформами громадянського суспільства, громадськими організаціями з метою підвищення конкурентоспроможності освітньо-наукових послуг, сприяння соціально-економічному розвитку територій, нарощуванню людського капіталу та підвищення якості життя [5].

Найбільш відомим є Массачусетський науково-освітній кластер у США, в якому сконцентровані численні коледжі та інститути, а ядром цього кластера є Гарвардський університет та Массачусетський технологічний інститут. М.

Портер у своїй роботі [6] розглядає Массачусетський науково-освітній кластер і представляє його концептуальну схему (рис. 2).

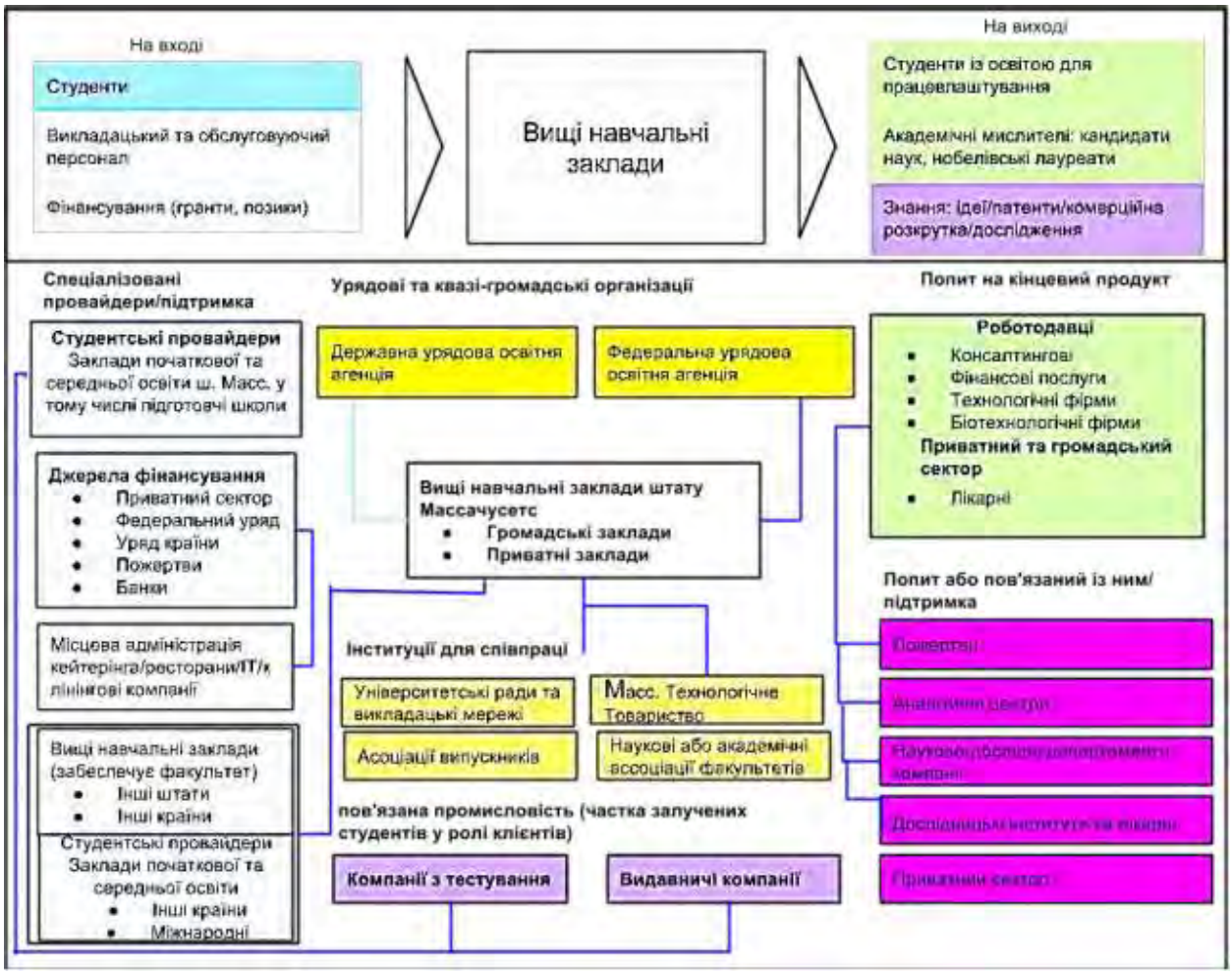

Рис. 2. Науково-освітній кластер Массачусетса [7]

Щодо України, то у квітні 2023 р. відбулось засідання Науково-технічної ради НАН України, яке було присвячене найактуальнішому після перемоги завданню: відбудові (і перебудові) української економіки, результативній участі в цьому процесі академічних установ, і зокрема – кластеризації як формі реалізації наукових розробок [8].

ЛІТЕРАТУРА

1. Шебанін В. С. Інноваційно-орієнтований університет: теорія і практика створення. URL : http://ua-ekonomist.com/74-innovacyno-oryentovaniy-universitet-teorya-i-praktika-stvorennya.html

2. Федулова Л. Проблеми стратегічного розвитку інноваційної економіки України. URL : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2009_11/Fedulov%D0%B0.pdf
3. Кузьмін О., Жежуха В. Кластери як чинник інноваційного розвитку підприємств і територіальних утворень. *Економіка України*. 2010. № 2. С. 14–23.
4. Кластер: формат взаємодії підприємців. У чому переваги неформального об'єднання різних бізнесів. URL : https://msb.aval.ua/news/?id=25974
5. Бебко С. В. Кластеризація освітнього простру та створення міжнародних консорціумів. *Економіка та суспільство*. 2020. № 22. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-65
6. The Massachusetts Higher Education and Knowledge Cluster: The Microeconomics of Competitiveness / [M. Porter, N. Ketelhohn, A. Artiganave, J. Kelly, M. Krasniqi, M.T.P. Gi, L. Zhang]. 2010.
7. Дідківська О. Г. Особливості та принципи розвитку науково-освітнього кластера. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика*. 2016. № 5. С. 243–249. URL : http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/5_2016/47.pdf
8. Кластеризація української науки. Газета «Світ», № 15–16, квітень 2023 р. URL : https://svit.kpi.ua/2023/04/26/кластеризація-української-науки/